

Zirgu labturības vērtējums atšķirīga lieluma saimniecībās Evaluation of Horse Welfare in Farms of Different Sizes

Viktorija Ņikonova, Daina Jonkus, Laine Orbidāne
LBTU Lauksaimniecības fakultāte

Abstract. The aim of this study was to compare the welfare in horse breeding stud farms of different sizes in Latvia. The study was performed in six large (more than 10 horses) Latvian Warmblood breed horse stud farms and six small Latvian Warmblood horse breed stud farms. The development of the methodology was based on the Animal Welfare Assessment Protocol for horses, where the authors applied a rating of 0 to 3 points for each horse for each trait. Five groups of welfare traits were evaluated – facial expression, stereotypical behaviour, observance of distances, visual appearance of the horse, place of rest. The study found that large farms, which have smaller rest areas, have better welfare; horses are less likely to distance themselves and have better facial expression than horses in small farms, who are used more intensively.

Key words: horses, welfare, Latvian Warmblood.

Ievads

Zirgu labturības prasību ievērošana nodrošina kvalitatīvāka vaislas materiāla ieguvu un ilgstošu zirga darba spēju saglabāšanu.

Labturībā tiek vērtēti visi faktori – zirga labsajūta, veselība, vizuālais izskats, ēdināšana, turēšana un daudzi citi faktori. Katram zirga saimniekam un audzētājam būtu jāapzinās visi labturības faktori, lai, vizuāli apskatot, novērtētu savu zirgu. Jo ātrāk kāda problēma tiek pamanīta, jo ātrāk un vieglāk ir iespējams to atrisināt.

Pētījuma mērķis bija salīdzināt zirgu labturību atšķirīga lieluma zirgu audzēšanas saimniecībās Latvijā.

Materiāli un metodes

Pētījums tika veikts 12 Latvijas šķirnes zirgu audzēšanas saimniecībās, kurās nodarbojas ar Latvijas siltasiņu šķirnes zirgu audzēšanu. Par zirgu audzēšanas saimniecību tika uzskatīta tāda saimniecība, kur no visiem zirgiem vismaz puse ir vaislas ķēves. Kopumā labturība tika vērtēta 189 zirgiem. Visas audzētavas tika vērtētas anonīmi.

Pētījumā iekļautas sešas lielas un sešas mazas zirgu audzēšanas saimniecības. Tā kā Latvijā zirgu skaits ir neliels, tad par lielām audzētavām tika uzskatītas tādas, kur ir 10 un vairāk Latvijas siltasiņu šķirnes zirgu, bet mazās – mazāk par 10 zirgiem. Vadoties pēc starptautiskā zirgu labturības vērtēšanas protokola (*Animal Welfare Assessment Protocol for Horses*) ieteikumiem, mazajās saimniecībās labturība tika vērtēta visiem zirgiem, bet lielajās – atbilstoši

starptautiskā protokola izstrādātai metodikai. Vērtētais zirgu skaits parādīts 1. tabulā.

1. tabula

Faktiskais un vērtētais zirgu skaits saimniecībā

Saimniecības numurs	Saimniecības lielums	Vērtētais zirgu skaits saimniecībā	Faktiskais zirgu skaits saimniecībā
1.	Lielā	16	21
2.		19	26
3.		32	65
4.		16	23
5.		16	20
6.		47	151
7.	Mazā	8	8
8.		7	7
9.		8	8
10.		7	7
11.		8	8
12.		5	5

Visi zirgi tika vērtēti vienādos apstākļos, ziemas periodā, kad saimniecības turēja zirgus stallī boksos, nevis ganībās. Lielajās saimniecībās vērtēti 146 zirgi un mazajās saimniecībās vērtēti 43 zirgi. Katrs zirgs tika reģistrēts individuālā zirga vērtēšanas lapā. No iegūtajiem labturības vērtēšanas datiem veidota datu bāze.

Vadoties pēc labturības vērtēšanas sistēmas *Animal welfare assesment protocol for horses A* veidlapas, kas publicēta 2015. gadā kā ieteikumi zirgu labturības novērtēšanai, tika izstrādāta zirgu novērtēšanas metodika. Lai rezultātus varētu apkopot un pilnvērtīgi salīdzināt, labturības vērtējuma pazīmēm, kas norādītas A veidlapā, tika piemērota vērtēšana ballēs no 0 līdz 3. Attiecīgi par katru pazīmi zirgs iegūst atzīmi ballēs: 0, ja pazīmi nav iespējams novērtēt (sliktākais labturības rādītājs, kas saistāms ar apstākļiem, kas zirga labturību ietekmē negatīvi un izslēdz iespēju bez apdraudējuma vērtētājam pazīmi novērtēt, vai labturību raksturojošais rādītājs nav pieejams), vērtējums no 1 līdz 3 – pazīmes izpausme raksturo zirga labturību no negatīvi līdz pozitīvi.

Starptautiskajā zirgu labturības vērtēšanas protokolā vērtētas piecas labturību raksturojošo pazīmju grupas – sejas izteiksme, stereotipiska uzvedība, distances ievērošana, zirga vizuālais izskats, atpūtas vieta, aprēķinot labturības pazīmju summu katrā no grupām. Katrā no labturības pazīmju grupām ir atšķirīgs pazīmju skaits. Maksimāli bija iespējams iegūt 84 punktus. Rakstā detalizēti apskatītas

divas labturību raksturojošas pazīmju grupas – zirga sejas izteiksme un vizuālais izskats.

Aprēķināti vidējie rezultāti un standartklūda lielajām un mazajām saimniecībām un, izmantojot t-testu, veikta vidējo vērtību salīdzināšana programmā MS Excel.

Rezultāti un diskusija

Kopumā Latvijas šķirnes zirgu audzētavās labturība bija laba, jo vidēji lielās saimniecībās tika iegūtas 80.34 ± 0.26 balles, bet mazajās – 78.23 ± 0.85 balles. Maksimālo ballu skaitu ieguvuši tikai divi zirgi no mazajām saimniecībām (4.65% no vērtētiem mazo saimniecību zirgiem), bet lielajās saimniecībās maksimālās balles bija ieguvuši 12 zirgi (8.22% no vērtētiem lielo saimniecību zirgiem). Minimālais iegūtais ballu skaits mazajās saimniecībās bija 65, bet lielajās – 75 balles. Autori, kuri ir pēdījuši zirgu sāpju un diskomforta sejas izteiksmes, atzīmē, ka tie zirgi, kuri ir ar nogurušu vai sāpes izrādošu sejas izteiksmi, ir tendēti mazāk komunicēt ar cilvēku (Torcivia, McDonnell, 2021).

Būtiskākie zirga sejas izteiksmes un vizuālā izskata atšķirību rādītāji starp saimniecību grupām doti 2. tabulā.

2. tabula

Būtiskāko zirgu labturības rādītāju vidējo vērtību salīdzinājums

Pazīme	Lielās saimniecības (n= 146)	Mazās saimniecības (n= 43)	p–vērtība
Zirga sejas izteiksme			
Ausu novietojuma saspringums	2.95±0.28	2.79±0.41	0.02*
Spliedze virs acu zonas	2.95±0.23	2.79±0.47	0.04*
Acu plakstiņu saspringums	2.98±0.14	2.84±0.43	0.04*
Košļāšanas muskuļu saspringums	2.96±0.23	2.84±0.37	0.05
Saspringusi mute	2.95±0.21	2.84±0.37	0.06
Nāšu saspringums	2.94±0.24	2.84±0.37	0.05
Zirga vizuālais izskats			
Zirga ķermeņa kondīcija	2.95±0.21	2.71±0.46	0.00*
Apmatojuma stāvoklis	2.98±0.14	2.86±0.35	0.03*
Patoloģiska elpošana	2.99±0.12	2.84±0.37	0.01*
Pietūkušas locītavas	2.99±0.12	2.84±0.37	0.09
Āda	2.92±0.28	2.88±0.32	0.53
Deguna izdalījumi	2.97±0.18	2.93±0.26	0.40
Izdalījumi no acīm	2.99±0.08	2.93±0.26	0.12
Nagi	2.80±0.40	2.67±0.52	0.15

*– p<0.05

Labturības pazīmju grupa “sejas izteiksme” ir viens no galvenajiem labturības rādītājiem, kas ļauj konstatēt zirga pašsajūtu (Rashid et al., 2020). Šajā pazīmju grupā mazās saimniecības saņēmušas vidēji zemākus vērtējumus nekā lielo saimniecību grupa, būtiski atšķiroties ausu un acu saspringumam. Labturības pazīmju grupā “zirga vizuālais izskats” mazās saimniecībās ieguva zemākas balles. Būtiski atšķīrās zirgu apmatojuma stāvoklis, ķermeņa kondīcija un rādītājs “patoloģiska elpošana”.

Secinājumi

Vērtējot zirgu labturību, būtiskas atšķirības ($p < 0.05$) starp dažāda lieluma zirgu audzētavām noteiktas sejas izteiksmes un vizuālā zirga izskata vidējiem vērtējumiem, kur lielākās saimniecībās konstatēti labāki labturības rādītāji.

Literatūra

1. Rashid, M., Silventoinen, A., Gleerup, K.B., Andersen, P.H. (2020). Equine Facial Action Coding System for determination of pain – related facial responses in videos of horses. *PloS One*, 15(11), Article No. e0231608.
2. Torcivia, C., McDonnell, S. (2021). Equine Discomfort Ethogram. *MDPI Animals*, 11(2), Article No. 580.
3. *AWIN welfare assessment protocol for horses: 1.1 version* (2015). Dalla Costa, E., Minero, M., Canali, E., Barbieri, S., Zanelli, A. (eds.), DOI: 10.13130/AWIN_horses_2015.